

masok közül valaki kiadta a parancsot, hogy azt onnan el kell távolítani és meg kell semmisíteni. A végrehajtással megbízott mérnök azonban, mint a múlt megbecsülője, tudomásomra hozta a készülő rombolást. Abban az időben a helyi egyházközség főgondnoka, a háromszéki unitárius egyházkör felügyelője voltam, s azonnal intézkedtem. Szerencsére a végrehajtással megbízott egyik atyafi is segítségünkre jött és így sikerült a táblát épen kivenni régi helyéről és elhozni ide a templomunkba. Így lapult ez a tábla csaknem 35 éven át, vártuk a napot, amikor ez megint kikerülhet rejtékhelyéről, és ezután már itt az unitárius templom tövében hirdetheti a kis ország elhunyt unitárius fejedelmének emlékezetét. Brassó határában esett el, feje itt a városban porladt el, emlékezetét is brassóiak kell megőrizzék.

Köszönetet kell mondanunk a helybeli két unitárius egyházközségnek és a Nőegyletnek, hogy most elérkezettnek látták ennek a jeles emlékműnek a napfényre hozatalát. Külön köszönet illesse Balázs András presbiter készségét is, ki ennek a táblának megfelelő keretet alkotott. Itt jegyzem meg, hogy ezt a rövid és mégis kifejező szöveget is unitárius ember, a brassói egyházközség alapításában részes jegyző, Végh Mátyás tanár készítette.

Nézzétek meg ezt a táblát, s a rajta több mint egy évszázada fénylő feliratot. Ma is az eredeti fény vetíti vissza a napból jövő éltető világságot. Ahogy ezen nem fakult meg az írás, úgy maradjon meg valamenynyietek emlékezetében, lelkében az a fény, ami régi valóságunk hirdetője kell maradjon örökre.

ADORJANI RUDOLF

(közlő)

A KERESZTÚRKÖRI EGYHÁZKÖZSÉGEK VAGYONLELTÁRA A XVIII. SZÁZAD UTOLSÓ HARMADÁBÓL*

VI. KÖZLEMÉNY

Alsó Boldogasszonyfalva (185—188)

Anno 1773 Die 2da Decembris, Occasione Sanctae Visitationis in Ecclesia nostra A[lsó] Boldogasszonyfalviensi celebratae Bona Ecclesiae tam Mobilia quam Immobilia, Conscripta sunt serie sequenti¹:

* A szöveget gondozta és dr. Molnár István anyagának felhasználásával a jegyzeteket összeállította dr. Gaal György. A textiliák, felszerelési tárgyak, pénz- és mértekegységek magyarázata az I. közleményben található.

¹ Az 1773. év decemberének 2. napján a mi alsó-boldogasszonyfalvi egyházközségünkben tartott sz. vizitáció alkalmával összeírt ingó és ingatlan javak a következők:

Vagyon egy nagy Kö Templom igen régi, hol valami rozsz kö, hol fa Czinterem körülötte. A' Czinteremen kívül a' dombon egy fa Harangláb, mellyben vagyon két Harang; A' nagjobbikon vagyon ilyen irás: *Az Alsó Boldog Aszszonyfalvi Unitaria Ecclesia. Per Jos. fusa e. S.I.A. öntette*². A[nn]o 1762. A' küssebbiken: Anno 1760.

Az Ur Asztalára való Edények.

Vagyon két Ezüst Pohár. Az edgjk alóll fellyül viragos aranyas. A' másik hosszabb virágos, az oldalán levő három karikákban ilyen irás vagyon: *Boldog aszszonyfalvi Eklesiajé Unitariae [!] Anno 1745*. Vagyon egj ejteles fedeles gombos On Kanna; vagyon ilyen iras rajta: *Alsó Boldogaszszonyfalvi Unit[aria] Ecclesiajé*. Vagyon más on Kanna, fél kupás, viragos az oldala, nintsen irás rajta. Vagyon két on Tangyér, a' küssebbiken van ezen két betü: R.K. Egj hal csont nyelü rezes Kés.

Vagyon hat Abrosz kotzkas kamukas himekkel, mellyeknek ketteje a Templomban van a' Praedicallo Szeken s' az Ur Asztalán. Vagyon hat Kendő külömb külöm[b] varrásokkal. Egj lang szín, körül a' szellein fehéres sellyem ruha. Egy fejtővel öltött len ruha. Egj a' szegeletein karmasin sellyemmel varrott, már meg szakadozott ruha.

A' Papság Házában vagyon két bérlett pad, két karos Fogas; fába rakott három üveg Ablak.

*Allodiaturak.*³

A' *Felső Fordulóban*. Kús Popája nevezetü helyben. Szantó föld metr.6. Vicinussa⁴ alóll Hurdukáts, Bornemisza Pal Ur Jobbágya felylyül. A' Papé.

Lok nevezetü helyben, metr. 2. Vicinussa a Küküllő felől a földek betüje, más felől a' Papé... az Eccl[esi]ajé.

Fata nevezetü helyben egy darab kaszaló Curr. 2. in Vicinitatibus alóll a' Reformata Ecclesia szena füve, fellyül Sz[ent] Ersebethi Szakáts Fiak Szena fűvök végek... a' Papé.

A *Közepső Határban*. Szölő hata megett Csere alatt, metr. 4. Vicinussa alóll Varró Sigmond, fellyül David Péter földök. A' Papé.

Más a' Csere alatt hátrébb metr. 3. Vicinussa egy felől Székel Andrásné szena füve, fellyül Gyarmati Sigmond szántó földé. A' Papé.

² Itt az e. jel megfejtése nem egyértelmű, lehet *et* és *est* is. Talán a *Per Jos[ephum] fusa est* (Józseffel öntették) a jobb olvasat. S.I.A. pedig annak a nevével jelölheti, aki öntötte.

³ birtokok

⁴ szomszédja

Ugjan hatréb a' Csere alatt metr. 8. Vicinussa alol a' Laszlo Fiak szena füvek, fellyül David Peter szantó Földe. Az Ecclesiajé.

Ugyan a' Csere alatt egy darab szena fü egy buglyára való. Vici- nussa alól a Szekely Fiak földje, fellyül [. . .] A' Papé.

A' Köles Kert nevü helyben, metr. 4. Vicinussa alóll Dersi Mihály, fellyül Bukur Mathé szantó földök. A' Papé.

Az Alsó Határban. Oldal nevezetü helyben metr. 3. Vicinussa egj felöl Gyarmati Sigmond szantó földje, fellyül Balog Janosnéjé. A' Papé.

Almás alatt metr. 4. Vicinussa alóll a' Patak, fellyül Gagyí Palfi Jo- seff Uram földje. A' Papé.

Hejje Bükke nevü helyben, metr. 4. vicinussa alol Rukai István Pal- laga, fellyül Balogék Szenafüvök. Az Ecclesiajé.

Bedetsbe metr. 16. Vicinussa fellyül a' Török fiak szantó földök, alóll a' földek betüje. Az Eccles[i]jájé fele, fele a' Papé.

A' Pap erdeje nevezetü helyben metr. 8. Vicinussa alóll a' Nemes Theresia Aszsz[ony] szantó földje, fellyül az Unitaria Eccl[esi]a földje. A' Papé.

Ugyan azon helyben metr. 5. Vicinussa alóll az Unitarius Papság földje, fellyül az Hegj. Az Ecclesiajé.

Szurdokban a' Motsáron szena fü egy buglyara való, Vicinussa egy felöl a' Bánék s' Gyarmati szena füvek végek, mas felöl a' Patak. A' Papé.

Más ugjan Szurdokban, szena fü egy buglyára való. Vicinussa egj felöl a' Gyarmatiek szena füvek, más felöl a' Patak. A' Papé.

Záldokos nevü helyben szena fü Curr. 4. Vicinussa egy felöl a' Patak, más felöl a' Nyilak betüje. Az Ecclesiajé.

Signata A[nn]o Die ut Supra per Josephum Simo de Kis Solymos Jurat[um] Notar[ium] m[anu] p[ro]p[ri]a.⁵

A[nn]o 1774. Tiszt[e]lete[s] Biró János Uram Leanya, Biró Sára Asz- szony conferalt⁶ a' Pulpitusra egj hosszu veres fejtövel öltött hosszu Kendöt. Rá van varva veres fejtövel: Biró Sára. 1774.

Anno Die que eodem⁷. Bán Péter Uram Kegjelme conferala az A[lsó] Boldogaszszonyfalvi Unitaria Ecclesianak egj szena füvet, melly vagjon ö K[e]gy[elmének] Nyoltz M[agyar] forintokban, ugy hogy mikor ki vál- tatik a' pénz mennyen az Eccl[esi]a Ládájába; addig pedig birja az Eccl[esi]a. Vagyon ez a' szena fü Hajó Völgy Motsárán. Az erről való Contractusát⁸ is altaladá ö K[e]gy[e]lma, s' bé téteték az Eccl[esi]a Lá- dájába.

⁵ Aláírva a fent megjelölt évben és napon kissolymosi Simo József hites jegyző által, saját kezűleg.

⁶ adományozott

⁷ Ugyanazon évben és napon.

⁸ szerződését

Titt[ulata]⁹ Apati Péterné Aszszony Istenes Indulattyából conferalt egy igen szép Gyólts Kendöt, a' két vege, karmasin es kék selyemmel szép virágokra varva. Egjik vegin vagon betükre retzin selyemmel varva: *Apati Peterné, Osvath Anna*. A' más vegin: 1776. Ismét: Néhai Tiszt[elete]s Biró János Uram özvedgyeis in A[nn]o 1776. conferala egy lábas, srofon ki járo Ön de Arannyal be öntetett Pohárt, a' Sz. Keresztség Ceremoniajanak véghez vitelére.

Vagon a' Közepső Határban, Vágot Erdöben a' Papság Háza után jutott egy darab irtott Szántó föld, capit metr. 3. Vicinussa Nap kelet felöl Muntyan János, mas felöl a' Cantor Joszága után járo föld és Vagjon a' Cantor Joszaga utan az említett Papság földé mellett egy darab irtovany, capit. metr. 3. ennek Vicinussa egy felöl a' meg irt Pap földé, más felöl, az Reformata Eccl[esi]ájé. Ezeknek potlasara adattatott ugyan azon helyen, in vicinit[a]tib[us] Veress Janos és Reformata Eccl[esi]a. Ezen Földeknek azon része potlásával edjütt, melly a' Papság Háza után osztatott, a' Pap birodalmaba adatik Jure perennali¹⁰; a' melly pedig a' Cantor Joszaga után adattatott, azis potlasával edjütt adatik a' Pap birodalmaba, mivel a' Cantor terhit is a' Pap viseli, mind addig, mig Cantor allitatik, akkor adattassek annak birodalmaba.

Anno 1782. Die 29. Septembris a' M[é]lt[óság]os P. Horvath Julianna Kis Aszszony az Urnak Jegyesse, édes Urahoz lett jegyeztetésének, s' a' hozzá való igaz szeretetinek bizonyosagaul, ajandekoza az Alsó Boldog Aszszonyfalvi Unitarium Templombeli eneklő Székre, egy szederjes és sárga selyemmel varrott szép gyólts Kendöt. Isten éltesse s' lámpássában az Olajat bővitse.

Uj Székel. (193—197.)

Anno 1773. Die 3^{ia} Decembris, Sancta Visitatione celebrata in Ecclesia Unitariorum Uj Szekeliensi, Bóna ejusdem Ecclesiae Mobilia ac Immobilia Sequentia sunt reperta:

Vagon a' Falun kívül Sz. Ersebeth felöl való hegy oldalban egy kö Templom, mellyet az Unitariusok magok költségeken epitetek fundamentumából az 1641 ik Esztendőben, a' mint az arról való Levél meg van az Eccl[esi]a Ládájában, minek utánna a' Reformatusok az Unitariusoktól az említett Templomon nem sokkal fellyebb való regi templomokot erőszakoson el vettek volna. Epült pedig az Unitariusoknak meg irt Temploma Rakotzi Györgj Fejedelem idejében, a mint a' Karon való irás meg mutatya; mellyen is ilyen irás vagon: *En Lörintzi István csinaltattam ezt a Kart Rakotzi Györgj a' mi Kegjelmes Urunk Fejedelemsége idejében. A[nno] D[omini] 1646.*

⁹ címzett — az illetőnek kijáró pontos címzés helyett

¹⁰ örök jogon

Vagyon ez a' Templom környül vétettetve sasokba rakott deszka jó Czinteremmel; mellyben vagyon a' Templom ajtó előtt fából csinált Harang láb; ebben vagyon két Harang. A' nagyobb Harangon vagyon ilyen irás: *In Nomine Dei Patris et Filii ejus Jesu Christi fusa est expensis Székel Ujfalvensis [Anno 1684]. Stephanus Boltos Choronenensis*¹¹. A' küssebbik Haragon vagyon ilyen irás: *Ecclesia Unitaria UJSzekeliensis fieri curavit. A[nn]o 1751. Per Jos[ephum] Vest Scaensburg (= Schacsburg)*¹²

Az Ur Asztalára való Edények.

Vagyon két on Kanna mindenik fűdeles, edgjiken sints iras, három fertallyosoknak valamivel nagjobbak. Egy negj szegű virágos kettős srofos fedelű On Palatzk. Egj két ejteles fa Palatzk. Vagyon két lábas ezüst Pohár, mindenik egészen arannyas, az edgyiknek Pohara csatornas czapás¹³, a' talpais hollyagos czapás, a' lába vagyon öntött virágba foglalva; fedele is ennek hollyagos tornyos a' tetejin ember kép van. A' másik sima arannyas, srofon jár a' Pohara a' labon vagyon ilyen iras rajta: *Nagj Ajtai Templomban való Pohar. A[nn]o Crsti. 1659.*¹⁴ NB¹⁵: A' másik Poharnak fedelin vagyon ilyen irás: *Wince L. Gáspár csinaltatta Gréb Sofianak A[nn]o 1641.* Ismet: A' Nagy Ajtától conferalttatott Pohár, Contractus alatt adatott, mellynek Contractusa a' Nagy Ajtai Ecclesianak kezében van, a' mint az Eccl[esi]a Libellusaból¹⁶ UjSzekelen kitéttzik. Vagyon Két On Tangjér. egyiken van ezen két betű: *F.R.* a' másikon nintsen irás. Ismét egj kitsin on Tángjer, van rajta: *B.B.*

Vagyon egj lang szín sellyem Keszkenő. Egj zöld sellyemmel varrott len gjólts Keszkenő. Abrosz vagyon egj baratzk magos; más egj fejeres rojtos Abrosz. más egj Takáts gyolts abrosz fekete sellyemmel és fejjérel

¹¹ Az Atyaisten és Fia, Jézus Krisztus nevében (öntetett a székelyújfalviak költségén) az 1684. esztendőben. (Brassói Boltos István.) (A függőleges vonalak a szöveg eredeti tördelését jelezhetik.) Erdemes ezt a szöveget összevetni az Orbán Balázssal (*A Székelyföld leírása*. I. köt. 1868. 20. l.): „Újszékelynek régi harangja újra öntetett, de körirata egy régi visitationalis jegyzőkönyvbe bejegyezten megmaradt következőleg: IN NOMINE DEI PATRIS ET FILII EIVS UNIGENTI JESU CHR. FUSA EXPENSIS SZÉKELY-UJFALU ECCLESIAE ISTI STEPHANUS BOLTOS. C. H. CORONENSIS FECIT ANNO 1684. E közirat pedig nem annyira régi eredetéért, mint azért nevezetes, mivel abból az tűnik ki, hogy Újszékelyt még a 17-ik század végszakában is *Székely-Újfalunak* hívták, és hogy mind régibb, mind mostani neve újabb településére enged következtetést.“ A harangfelirat két változata közti különbség arra enged következtetni, hogy a vizitációs jegyzőkönyvek adatait csak kellő kritikával szabad felhasználni.

¹² Az újszékelyi unitárius egyházközség csináltatta az 1751. esztendőben a segesvári Vest József által.

¹³ szemcsés felületűre megmunkált nemesfém külső

¹⁴ Krisztus 1659. évében.

¹⁵ Jól jegyezd meg!

¹⁶ könyvecskéjéből (értsd: leltárkönyvéből)

elegj varrott. Más egj régi ablakos retzés abrosz. Ismet egj abrosz a' közepin retzés s' imitt amott fejerrel varrott. Egy fekete sellyemmel varrott gjolts Kendő. Egj veresses Takáts szötte len gjolts Kendő; más veressel varrott Kendő. Egy szakadozott gjólts Kendő; Egj veress, kék, fejessel varrott Kendő. A' Templom asztalán egj viseltes sáhos Abrosz; egj len gyólts Kendő csipkés a' két vége. Veres fejtővel varrott Kendő. Egj sáhos veress és kék fejtővel varrott szött Abrosz. Egj szkofiummal varrott Patyolat Keszkenő. Egj kis fejer csipkés gjólts ruha, a' Pap Szekinek könyöklőire való. Egj dufla szőnyeg a' Praedicallo Szeken a' Pap hata megetis a' Praedicállo Széken a' köfalon egj darab dufla Szőnyeg. Vagyon a' Mesterség Házában két berlett pad. Két karos Fogas.

Allodiaturak.

A Felső Határban: Gyertyanos Kutnál szantó föld metr. 4. Vicinussa alóll Fiatfalvi Fazakas Sigmond, fellyül T[e]k[i]nt[ete]s Sándor Moses Ur Jobbágy földök. A' Mesteré.

Köves Földbe metr. 3. Vicinussa Fiatfalva felöl üdösb Buzogány Janos, alóll Kováts Moses Uram Rudaly András nevü Jobbagja föld. A' Mesteré.

Ugyan Köves Földnél metr. 3. a' vegiben egj kis szena fü. Vicinussa alol fellyül Lörintzi Boldisár. A' Mesteré.

Padon metr. 3. Vicinussa alóll a' Falu uttya, fellyül Esperest Tisztelendő Menyhárt Samuel Uram szantó föld. A' Mesteré.

Az Átalba metr. 4. Vicinussa alóll T[ekintetes] Simén György Uram, fellyül Porondi Sigmond földök. Az Ecclesiajé.

Ugjan Átalba metr. 6. Vicinussa alöñ Buzogány Sigmond Uram Posteritassi¹⁷, fellyül Bú Thamás szantó földök. Az Ecclesiajé.

Szilosba metr. 3. Vicinussa egy felöl a' Falu uttya, Szederjes felöl a' földek betüje. A' Mesteré.

Ugjan Szilosban metr. 1. Vicinussa alol Buzogány Gabor föld, fellyül Gyulai föld. Az Ecclesiajé. Ennek egj reszit el hordotta a' Patak.

Ugjan ott Szilosban a' Patakon tul metr. 4. Vicinussa alóll Bu Thamás, fellyül T[ekintetes] Simén György Ur posteritassi földök. Az Ecclesiajé.

Ó Hidban egy darab szena fü Curr. 3. Vicinussa a Falu felöll Groff Szekely Ádám föld, más felöl Fiatfalvi Kovats Samuel szena füve. Ennek Két része a' Papé, harmada a' Mesteré.

A Két Viz Között fel osztatván a' Falu Commune Terranuma¹⁸, jutott a' Mesterség Sessioja¹⁹ után három Nyil Szena fü, egj egj öl mindenik.

¹⁷ utódai

¹⁸ közös területe

¹⁹ (jobbágy)telek

Likba egj darab széna fü Curr. 1. Vicinussa egyik felöl Fiafalvi Lörintzi Samuel, más felöl Titt[ulatur] Marothi István Uram szena fűvök. A' Mesterség Sessioja után ment a' Falu földé felosztasakor.

Ugjan ott Likban egj kis buglyara való. Vicinussi a' mindjárt megirt Szemellyek, ez is a' Mesterség Sessioja után jött, mint a' más.

Ugjan ott Likban hasonló kis szena fü azon vicinusok közt, hasonló divisioval²⁰ jött a' Mesterség Sessioja után.

Pusztá Csere nevezetü alatt egy buglyára való ez is ilyen modon mint a' felső három szena fü a' Mesterség Háza után.

Második Határban, melly a' Falu alatt valónak mondatik. Hoszszuban szantó föld. mert. 1. a' vegiben Széna fü, Vicinussa, alóll T[ekintetes] Biro Pap Uramé, fellyül Pap Mihály. A' Mesteré.

Ugyan Hoszszuban metr. 4. Vicinussa fellyül T. Simén György Uram Posteritassi, alóll Nyujtódi Samuel földéi. Az Ecclesia[j]é.

Alsó Hoszszuban metr. 5. Vicinussa alóll Menyhart Samuel földé fellyül nagyobb Buzogany László. Az Ecclesiajé.

A' Ket Arok Között, metr. 3. Vicinussa egj felöl a Küküllő, más felöl Szöts Martoné. A' Mesteré.

Motsáron három darab széna fü. Edgjik Curr. 1. Vicinussa egj felöl Szöts Márton, mas felöl Esperest T[isztelendő] Menyhárt Samuel Uram földé. A' Mester birja egj Mariás Taxára²¹. A' másik Curr. 1. Vicinussa fellyül Titt[ulatur] Marothi Istvan Uram. alóll Titt[ulatur] Sandor Moses Uram. Ezt is a' Mester szokta birni egy Marias Taxara. Az Harmadik Curr. 1. Vicinussa fellyül Gróff Székely László Ur széna füve, alóll Buzogany Samuel T[iszteletes] Esperest Posteritassi széna fűvök. Ezt is a' Mester birja egj Marias Taxára.

A harmadik, az az Sárd felé Forduloban. Az Henter Retinel metr. 5. Vicinussa fellyül üdösb Buzogany Janos alóll Szöts Mihály szantó földök. A' Mesteré.

Apro oszlasban metr. 3. Vicinussa egy felöl fellyül Szöts Marton, alóll Matefi Sigmond földök. Az Ecclesiajé.

Palló Szeg szádán metr. $3 \frac{1}{2}$ Vicinussa fellyül egj reszin Biró Pap Uram a' belső reszin Pap Mihály; alóll is Pap Mihály vicinussa. Az Ecclesiajé.

Alsó Apro oszlásban metr. 2. Vicinussa fellyül Szöts Márton, alóll Esperest T[isztelendő] Buzogany Samuel Uram Posteritassi földök. A' Mesteré.

Botos Szegben benn metr. 6. Vicinussa kívül felöl Szöts Marton, belől Szabó Mihály. Az Ecclesiajé.

²⁰ osztással

²¹ bérbe

A' Rét előtt metr. 3. Vicinussa egj felöl üdösb Buzogany Janos, más felölis ugjan csak üdösb Buzogany Janos. Az Ecclesiajé.

Ugjan ott a' Rét előtt metr. 3. Vicinussa fellyül üdösb Buzogany János, alóll Biró Pap Uram földök. Az Ecclesiajé.

Palota helylyt metr. 4. Vicinussa aloll Nehai Esperest T[isztelendő] Buzogany Samuel Uram Posteritassi földök, fellyül egj resziig Biró Pap Ur mas resziig ifjabb Buzogany Samuel. A' Mesteré.

Az Horgasba metr. 3. Vicinussa egj felöl Szabó Mihály, más felöl Finta Sigmond földjök. Az Ecclesiajé.

Signata A[nn]o Die ut Supra per Josephum Simo de Kús Sollymos Jurat[um] et Ord[inarium] Notarium m[anu] p[rop]ria.

A[nn]o 1779. Dénes Sigmondné Aszszony Atyankfia Szöts Judith ada Istenes indulattyabol az Uj Székeli Unitar[ium] Templombeli Praedicallo Szekre egy fekete sellymes Takáts Szötte gjólts Abroszt.

Sáárd. (203—205.)

Anno 1773. Die 3^{ia} Decembris Visitatio lévén a' Sárdi Venerabilis Ecclesiaban, az Unitaria Ecclesianak találtattanak ilyen Mobile s' Immobile Bonumai:

Vagyon egy kö Templom, melly ex fundamento²² a' Sáárdi Unitaria Ecclesia költségén epült. Sasokba rakott deszka Czinterem. Ennek Napnyugott felöl való resziben vagjon faból epült Harangláb; mellyben vagjon három Harang. A' kitsinen vagjon ilyen irás: *I.N.R. Anno 1664*²³. A' középsön ilyen irás: *Ecclesia Unit[aria] Saárdiensis Anno 1748*²⁴. A' legnagyobban van ilyen irás: *Eccl[esiae] Unitar[ae] Curavit Sumptibus propriis Moses Sandor de Kénos et Consortis ejus Mariae Pálffi, Anno 1771. Sediti in Throno et Agno benedictio, et gloria, et potestas in Secula Seculorum*²⁵. NB. A' középső Harangon vagjon ez az irás is: *Initium Sapientiae timor Domini*.²⁶

Az Ur Asztalára való Edenyek.

Vagyon egj lábas, laba gombos, talpa széllye, lába gombja, Pohára, száda arannyas Ezüst Pohár. Egj fél ejteles fedeles gombos On Kanna. Egy, a' fedele kettös srofos fel ejteles kora ón Palatzk. Egy ejteles onos

²² alapjaitól kezdve

²³ I[esus] N[azareus] R[ex Iudeorum] 1664.

²⁴ A sárdi unitárius egyházközségé, az 1748. esztendőben.

²⁵ Az unitárius egyházközségnek készítette saját költségén kénosi Sándor Mózes és felesége, Pálffi Mária. Az 1771. esztendőben. A trónon ülőnek és a báránynak áldás és dicsőség és hatalom mindörökké.

²⁶ A bölcsesség kezdete az Úr félelme.

fedelü és talpu tarka Cserép bokaj; ilyen betük vadnak a' fenekin: *M.S. de K.Ad.M.D.G. et I.Xti H.*²⁷ Egy kiseded On Tángjer. Egj kis fejár nyelü kés.

Vagyon az Ur Asztalára való egj szederjes Anglia Posztobol való Asztal fedél, veres sellyem pántlikaba szegve, körül egresszen; vagyon rajjtja veres sellyemmel ilyen iras varva: *Isten dütsösegeére adá P.M. 1773.* Vagjon egj arany szkofiummal szegeletein, közepin virágozott s' körül sinorozott Patyolat Keszkenö. Más a' négj szegeletein szkofiummal varrott Patyolat Keszkenö, van ilyen irás rajta: *M. Davidné S. Judith.* Harmadik, zöld, kék, veres sellyemmel szkofiummal elegjesen, a' négy szegeletein virágoson varrott Patyolat Ruha. Vagyon egj uj sahos Abrosz, van ez az irás a' vegin: *Marothi Krisztina.* A' közepin köteses. Más Sáhos Abrosz a' közepin köteses. Harmadik sáhos Abrosz, a' két vége rojtos, ilyen iras van rajta: *M. Davidné S. Judith.* Ismet egj viseltes sahos Abrosz, a' közepin keskeny kötes van, Harom szej kender Abrosz két szelyes retze kötéssel. Egj imitt amott veres fejtövel lyukatoson varrott kender Abrosz. Egj kék fejtövel fejeresen varrott Kendö. Egj len gjólts fejeresen varrott a' két vége csipkés, igen szép Kendö.

Vagjon egj Libellus ni Octavo²⁸, mellyben az Eccl[esi]a Bonumai vadnak.

Vagjon az Ur Asztalán egj szekelly szönyeg a' Templomban.

A' Papság Hazában vagjon két berlett Pad, két karos Fogas; fába rakott három üveg Ablak.

Az Allodiaturak.

Az Ujj Székelyi Határban, Uj Székely felé valo Lokban, a' Derekban metr. 12. melly, a' mint az Sárdi Unitaria Eccl[esi]a Libellusaban vagjon, Uj Székeli Török Boldisartol flor. 10. zállagositatott. Ehez hozzá van szántva egj föld metr. 10. Mellyet Nehai T[e]k[i]nt[ete]s Simén Györgj Ur[am] perennali Jure aquiralt²⁹ vólt, többekkel edjütt, Uj Székeli Porondi Samueltöl, és Titt[ulatus] Simén Györgj Ur cserebe adta az Ecclesianak az Ecclesia pedig maga örökös földiböl egj darabot az Oláh Templomon fellyül, a' Kovats Janos Titt[ulatur] Simén János Uram Succesori Jobbagja Szöleje alatt; mellyet a' maga gyümölsösséhez, pro Commoditate³⁰ bé foglalt. Vicinussa ennek a' két darabbol coalescalt³¹ Földön kívül Sárd felöl Ujszekeli Csegezi Samuel; belöl a' Küküllö felöl

²⁷ M[oses] S[ándor] de K[énos] Ad M[ajorem] D[ei] G[loriam] et I[esu] Ch[risti] H[onorem]. (Kénosi Sándor Mózes Isten nagyobb dicsőségére és Jézus Krisztus tisztelétére.)

²⁸ Nyolcadrét méretű könyvecske (leltárkönyv)

²⁹ örök jogon szerzett

³⁰ előnyös volta miatt

³¹ összeolvadt

Buzogány Samuel es Sigmond. Ez a' Pap számára szántatik az Ecclesiától.

Sz[ent] Ersebeth felé Fordulóban. Az Olah Templomon fellyül egj darab szantó föld, metr.8. mellynek vicinussa a' Falu felöl az Ur T. Sandor Moses Uram allodialis szantó földé; fellyül a' Nehai Titt[ulatur] Simen Györgj Uram Pósteritassi szantó földök; a' betüje megjen a' Titt[ulatur] Nehai Simen Györgj Uram Posteritassi Gyümöltösök Gyepüjére. A' Papé.

A' Réiben egj darab szena fü Curr.8. vicinussa belöl a' Küküllo felöl Titt[ulatur] Ferentzi Pál Uram Markuj Illyes nevü Jobbagja széna füve; kívül a' Hegj felöl, melly Avasnak neveztetik M[é]lt[óság]s Domokos Antal Ur Jobbagja szénafüve, A' Falu felöl való betüjin Fekete Vaszij Titt[ulatur] Sandor Moses Ur sellere szena füve; álló Czafafalva³² felöl a' rétre bé járó Falu utya. Ez az Ecclesiájé, esztendönként nyoltz Marias a' Taxaja; ha a' Pap le teszi másnak nem szabad adni.

Az Avas felöl a' Rét szélybe egj darab Törökbuza Föld metr. Cir[citer]³³ 12. Vicinussa álló Mathe Janos Titt[ulatur] Sandor Moses Uram Jobbagja szantó földé; kívül a' Gyepü, melly mellett le jár a' Czafafalva felé menő Ország ut. A' Falu felöl fellyül, a' Sáárdi Olah Pap Törökbuza földé. Ezen földet az egész Venerabilis Ecclesia levalta³⁴ meg Szántani a' Papság Számára.

Signata Anno, Die ut Supra, per Josephum Simo de Kis Solymos Jur[atum] Notar[ium] m[anup]ro[pria].

Sárpatak. (215—217.)

Anno 1773. Die 4ta Decembris. Visitatio lévén a' Sarpataki Unitaria Ecclesiaban, találtattanak az Ecclesianak ilyen Mobile és Immobile Bonumai:

Vagyon a' Papság Jozágán a' Papság Házán fellyül Nap kelett felöll egj Kö Templom, mellyet regi ruinaiból³⁵ epitettek fel fundamentumatól fogva a' Sárpatiki Unitarius Atyafiak. Czinterem nintsen körülötte.

Ennek a' Templomnak a' Nap nyugot felöl való véginek a' tetején vagyon egy kis Harang láb; mellyben vagyon egy Kis Harang, a' mellyis, a' mint az Ecclesia Libellussaban fel jegyeztetett, meg ér flor. 40. vagjon ilyen irás rajta: *Sigmond Sárpatiki csinaltatta. 1664.* A' Parochia vagyon in vicinitatibus, fellyül Csernat[on]i Mihály, álló T[e]k[i]nt[etc]s Sándor

³² Kisbun

³³ körülbelül

³⁴ engedte

³⁵ romjaiból

Mihály Uram; edgjik betűjin van a' SzászDállya felöll le járó Ország uttya, felső betűjin a' Titt[ulatur] Sándor Mihály Uram Csürös kerti.

Az Ur Asztalára való Edények.

Vagjon egy arannyas ezüst Pohár, a' melly lábás, srofon jár, a' laban való nagyobb gombja ezüst dróttal van körül foglalva, azon alöll s' fellyül két darab ezüst arannyas lilium, a' lab szárából mind az három darab ki vehető; vagjon illyen irás rajta: *Lázár János A.D. 1633.* Ennek van esztergában metzett Tokja. Van fél ejteles Ön Kanna. Vagjon két Ön Tángyér, edjiken illyen betük vadnak: *S.L. 1686.G.K.1686.* a' masikon nints irás. Vagjon egy kis Segesvari Kés.

Vagjon egy sáhos Abrosz, rudas kötéssel a' közepin öszve kötött; egj ruha a' négy szege fekete selyemmel betükre meg van varva; van ez az irás benne: *Sárpataki Ecclesianak Paskó Judith adta A[nn]o 1710.*

Van egj Len gjólts Keszkenő veresses s' feketés himmel elegjesen nyomtatva, T[ekintetes] Szabó Lajos Uram adta. Egj sáhos asztal keszkenő. Van a' Praedicalló Széken egy darab zöld posztó, azon fellyül egj viseltes abrosz; azon fellyül egj szép feketen nyomtatott gyólts Abrosz, mellyet conferalt Csegezi István Atyankfia. Van az Ur Asztalán egj dirib darab minden féle posztobol szabó gjüjtögette fedél. Vagjon egy persellyes Láda, tolyókás.

Allodiaturak.

Az Alsó Határban. Az Erdő torokban egj szantó föld, metr.12. Vici-nussa a' csatorna felöl Lázár János, más felöl az Patak, más felöl az Ország uttya; az Haller földnek alsó vége megjen ezen földnek felső végére.

A' Collatba metr.6. mindenik felöl vicinus Szabó Adám.

Komán Kuttyánál metr.16. fellyül vicinus Bagameri Janos, alol Nemes Ferentz.

A' *Felső Határban.* A' Gyepünél metr.4. alöll vicinus Haller föld, fellyül Sárpataki Boldisár.

A' Réten két Köblös föld, id est³⁶ metr.28. alöll a' felső reszin vicinus a' Patak, alöll Haller föld; a' felső borozdájánis Haller föld. Ennek egj része szena fü.

Nagy tisztásban van szántó föld és Kaszaló hely, erdeivel edgjütt, mint egy tiz Köblös, alöll fellyül vicinus Haller föld.

Oldalul Észak felöll a' Csernatoniak széna füve. Mindezeket a' Papság birja. Kinek is esztendőben minden házas ember tartozik egy egy

⁸⁶ annyi mint

nap szántani. Bére pedig a' Papnak ez: Minden embertől hat Kalongja Buza, és egy véka köles, ha kölesse nints fél Kalongja buza; negj Kalongya Zab; két két Szekér fa.

*Notandum.*³⁷ A' Réten való földből kiszakasztottak mint egy öt veka férejét, mikor a' Határokat három részekre osztották; nem lévén edgyik határba a' Papnak földje, es csereltek Csegezi alias³⁸ Pap Istvantól egj öt veka féreje földet, melly is vagjon az Alsó Határban Fanata nevü helyben, Vicinussa fellyül Titt[ulatur] Sándor Mihály Uram alóll Minik János.

Vagyon az ujj Orotásban egy darab irtás circit[e]r metr.4. vicinussa alól Fogarasi Mihály, fellyül Nemes Gábor Uram. Delről Pap István. Ezt vette az Egjházfi Pap István Uram. Duma Lázártól, mellyről való Contractus exstal³⁹ az Eccl[esi]a Ládájában.

Signata A[nn]o, Die ut Supra per Josephum Simo de Küs Sollymos Jur[at]um Notarium m[anu]pr[opr]ia.

Vagjon egj szép gjólts Abrosz, a' közepin szellyes fejer kötessel.

Item⁴⁰: In Anno 1772. acquiralt⁴¹ az Papság számára az Unitaria Ecclesianak Sz. Egyházfia Csegezi Istvan egj darab Irtovant, a' Fejeregjhaz felé forduló Határban, a Paro Ulnilor nevü helyben, capit cir[citer] metr.1,1/2 vicinussa egj felöl Molduvan Thoma, mas felöl Timár Salamon; mellyről való Contractus exstal az Eccl[esi]a Ladajaban.

Pipe.

Anno 1773. Die 5ta Decembris. Occasione Sanctae Visitationis in Ecclesia Unitaria Pipeiensi, Bona Ecclesiae Mobilia et Immobilia sunt reperta Sequentia:

Vagyon a' Falu felső vegin egj fából epült Templom, mellyet a' Pipei Unitaria Ecclesia epített 1657^{dik} esztendőben, mellyen vagjon három onba rakott üveg Ablak. Ennek az ajtajaban vagjon egj fából épült uj Harangláb, melly epítetett 1771^{dik} Esztendőben, Curator Orbán András Curatorságában. Ebben vagjon két Harang, a' nagjobbikon vagjon illyen irás: *Verbum Domini manet in aeternum. 15. . 8.*⁴² A' küssebbiken: *Pipei U[nitaria] Eccl[esi]a öntette ez Harangot, Simo Andras Curator. Anno 1763.*

Vagyon az Ecclesianak egj singes záros Ládája; mellyben az Ur Asztalára való imez Portekák vadnak: Egy aranyas ezust Pohár, semmi irás nints rajta. Egy fedeles egj ejteles On Kanna, egy On Tángjér. Egy

³⁷ megjegyzendő

³⁸ másképpen

³⁹ szerződés van (létezik)

⁴⁰ hasonlóképpen

⁴¹ szerzett

⁴² Az Úr szava örökké megmaradt. 1548.

fa Palatzk capit Cup.1. Két ég szín kék selyem ruhák. Egy szkofiummal varrott Takáts gjólts ruha. Egy veres fejtövel varrott Takáts szötte gjólts Ruha. Egj kék fejtövel szött végü len Kendö. Item: egj szép vékony Kendö; ismét egj gjólts Kendö. Egy Takáts szötte, a' közepin csipkés két széjj gjólts Abrosz. Mas ismét Takats szötte egj sáhos Abrosz. Két ismét sáhos Abroszok. Egj varratos szösz Abrosz. Egj vesszösön szött Kender Abrosz. Egj vastag közönséges Abrosz. Megint egj Abrosz. Egj persely láda, s' egj Libellus.

Vagyon a' Papság Hazaban egy Asztal, két Fogas, onba rakot két üveg Ablak. Egj füresz, két gyalu.

Joszagok s' Allodiaturak.

A Parochialis fundushoz⁴³ tartozó egj Kert a' Papság haza mellett való uton fellyül, Vicinussa alóll Gergelly Györgj Káposztás Kerti, az hegy felé a' temető, fellyül a' falu földé. Ez igen szép gyümöldsös, vagyon benne egy kis tanuló ház, egj méhes Kert. A' Papé.

A' Vám nevezetü Szöllö lábján egy Kert. Dió fák vadnak benne, vicinussa fellyül a' Szölö gjepü vegig hoszszan; alóll Peter Pista, Péter Bantsi, nehai David János Jozzága, a' Papé. A' Falu alsó feliben egy Jozzág, vagyon rajta Ház, Csür, Sertés Pajta. Vicinussa alóll a' Patak, fellyül minden felöl az ut megkerüli, nehai Bálint Janos Kapuja. Ebben Sellér szokott lakni, és három Marias Taxara adatik, mely jár az Ecclesia Számára.

A' Falunak Hét nevezetü alsó feliben egj Káposztás Kert, vadnak benne gyümölds fák is. Vicinussa a' Falu felöl Közepső Orbán Bandi Jozzága, más felöll az árok; alóll Gergely István Káposztás helye, fellyül Orbán Minya s' Közepső Orban Bandi kitsin Káposztás Kertyek. Pap.

Szent János Patakja mellett egy Jozzágotska, Ház Csür rajta, mellyen most a' Cantor lakik. Vicinussa fellyül Kússebb Bálint Bandi Kerti, oldal félt Sz. János Patakja, másfelöl gödörbeli Orbán István Kerti, alóll a' Faluról le menő Patak.

A Parochialis Fundus vagyon in vicinitatibus egj felöl az nagj Arok, más felöl a' fel Szegről le menő ut, felső vegin a' falu földé.

Az Alsó Határon. Kelemen Völgjiben egj darab Szanto, metr.26. Vicinussa fellyül Simó Siga, Simó Andras Szantó földök, alóll Orbán György földé; a' Domb felöl való vége ütközik meg falú végi Orbán István földé vegiben, Nádas felöl való vége ütközik meg Kádár András, Közepső Orbán István, Kússebb Orbán János földökben. A' Papé.

⁴³ parókia telkéhez

A' Hidnal metr. 3. Vicinussa fellyül a' Nadasra menö ut, alöll a' Nadasi Patak, edjik vege ütközik meg a' Szeles völgyi Patakban; a' Másik ütközik meg Ördöngös' Kutba. A' Papé.

Ugjan azon alsó Határban, Evám Szöllöje alatt Széna fü, egj me-reklyni, Vicinussa alöll, a' Nádasí földek belé ütköznek, fellyül az Ország uttya; oldal félt és vegin a' Nadasi Patak. A' Papé.

Ugjan ott fellyebb egj jó szekérre való szena fü; vicinussa felső felin az Ország uttya, alöll a' Nadasi Patak, a' Malomig fel nyulik. A' Papé.

Szeles Völgy Kapuja alatt, Csillag hegy allyan egy buglatskara való. Vicinussa fellyül Gergelly Istok földé; alöll Nagj Marton és kisseb Balint György földök. fellyül Csillag hegy gjepüje, alöll az Ország uttja. A' Papé.

Ördöngös Kutnál egj jó buglyara való szena fü, a' Papság szántó földinek alsó felin, az Hidtol fogván a' Patak mellett fel. A' Papé.

A' Kender Réten egj darab Kender föld, metr.2. Ebben minden kender földeknek az alsó vége meg ütközik, belöl a' Falu Kenderes Kertinek kerti. A' Papé, ennek az alsó vegin vagyon egy jó buglyára való széna fü. A' Papé, a' Faluról le menö Pataktol fogva a' Nadasi Patak mellett fel mind a' Pipei Kenderes Kert határáig.

A' Szeles Völgyi Határban. Szeles Völgy Kapujanal Szántó föld, metr. 1, $\frac{1}{2}$ Vicinussa egj felöl Szeles völgy gjepüje, fellyül Szász Ferentz földé, felső oldalán Csillag hegy felső gjepüje, alól Szeles völgy Kapuja. A' Papé.

Evám oldalaban szantó föld, metr.circ[iter]8. Vicinussa felylyül Ferentzi János, Kússebb Gergelly István, vege alöll utközik meg a' nagyobb Orbán András földiben, fellyül való vége Simó István, Sigmond Sigmond, és György földökben. A' Papé.

Szent János Völgyi Határban. Sz. Janosvölgye oldalán egj darab szantó föld, három részre szakadozva, metr.24. Vicinussa fellyül Kússebb Orbán István, Simó András földök, alöll Orbán Ferentz, falu végi Orbán Istók, a' Szöllö felöl való részibe ütközik meg Gergelly Györgj, Kádár András és János földökben. A' Papé.

Köpén tetön egj darabotska föld, metr.1. Vicinussa fellyül Nagj Gergelly Janos, alöll Közepső Orbán Istok a' Vége fel Szeg felöl az árok, alöll ütközik meg nagyobb Orbán András földé vegibe. A' Papé.

A temetőbeli szena fü a' Papé.

A' Falu Malmának Szombati vámja az Ecclesiájé.

Signata A[nn]o Die ut Supra per Josephum Simo de Kis Solymos Jur[at]um Notar[ium] M[anu]pr[opr]ia.

Vagjon egj darab Szöllő ezen Pipei Alsó Mezöbe Vám nevü helyben, Vicinussa egj felöl ugj mint jobb felöl Nagjob Bálint István, mas felöl a' Gyepü. Ezt a' Hellyet, mellynek szelyessége egy lépés a' Falu adta volt egj jövevény embernek, ugj hogj mig itt lakik birja, ha pedig el mégjen maradgjon a' Pipei Unitarius Praedicatos számára mind örökké; mellyet most birodalmaba általís adának mostan fungalo⁴⁴ Praedicatornak Tiszt[elete]s Gálfalvi István Uramnak.

Signata per Josephum Simo Solymosi Jur[atum] Notar[ium] m[anu]-pr[opr]ia.

⁴⁴ működő, szolgáló

KERESZTES SÁNDOR

NE FÉLJETEK!

2Kor 4,8; Ézs 9,1;
Mt 10,31; Ez 10,31.

Azt hiszem nem tévedek, ha azt állítom, hogy az elmúlt rendszer a félelem, a rettegés rendszere volt. Ha templomba mentünk, ha gyermekünket kereszteltük, megkonfirmáltattuk, féltünk; nehogy állásunkba kenyerünkbe kerüljön az egyházzal való kapcsolattartás. Ha külföldi, különösen magyarországi rokonok, ismerősök felkerestek, féltünk egy éjszákára befogadni őket, nehogy a pénzbírság mellett még meg is hurcoljanak. Ha beszélgettünk, ha énekeltünk, egyszer szétnéztünk s halkabbra fogtuk, nehogy örömünkből vagy kesergésünkből politikai fegyvert kovácsoljanak ellenünk. Ki tudná felsorolni mindazt, ami elrabolta nyugalunkat, ami éjjel és nappal nyütte-szaggatta idegrendszerünket.

Miként valamikor a sorsverte zsidó nép, vártuk mi is epekedve a megváltás eljövetelét, s amikor 1989. december 22-én megérkezett, örömkönnyekeket hullatva fellélegeztünk. Testvérek! — szállt a szó román, magyar, német nyelven, íme karácsonyi örömet hirdetek néktek, ne féljeteK, szívetek ne nyugtalankodjék, mert új élet kezdődik: a szabad szó, a szabad hitvallás, az egyenlőség, a jog, az igazság, a valódi demokrácia édeni állapota. A kicsi Magyarország, amelynek saját gondjai is bőven léteznek, a legelső volt az új Románia megsegítésében, kormánya elismerésében. Összelelkeztünk és boldogságunk nem ismert határt, hogy ezentúl mi is félelem nélküli életet élhetünk.

Sajnos a forradalmi láng csak szalmalángnak bizonyult, s olyan szélsőséges csoportosulások keletkeztek, amelyek gondoskodtak nemcsak a régi félelmek visszaállításáról, hanem megsokszorozásáról is! Nem részletezem, csupán csak a Marosvásárhelyt említem, s ebben benne van minden, még az a nyílt szándék is, hogy minket „Erdélyből“ ki kell takarítani.

Bevallom, hogy az ilyen és hasonló események után én is féltém. Nem önmagamért, én hiszek a lélek örökéletében s nem félek a haláltól, de féltém gyermekeimért, gyermekeinkért, unokáinkért, jövődönkért, népünkért. Ez a félelem megkésérite minden percemet, és sokáig nem